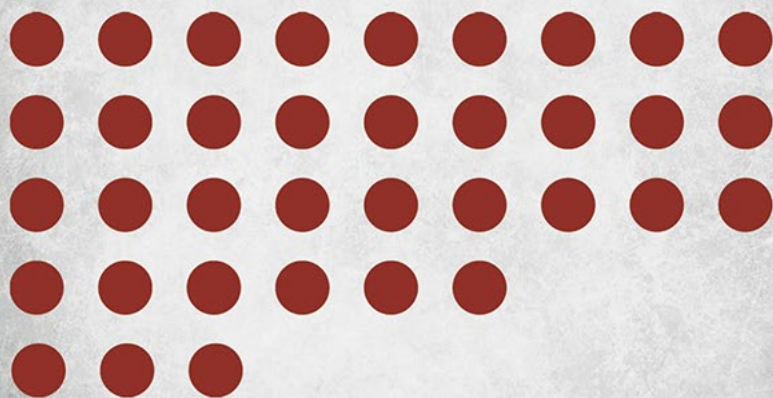

Životice

obraz (po)zapomenuté
tragédie

Karin Lednická

Životice

obraz (po)zapomenuté
tragédie

Karin Lednická

Životice

obraz (po)zapomenuté
tragédie

Karin Lednická

2022

BÍLÁ VRÁNA
NAKLADATELSTVÍ

Copyright © 2022 Karin Lednická

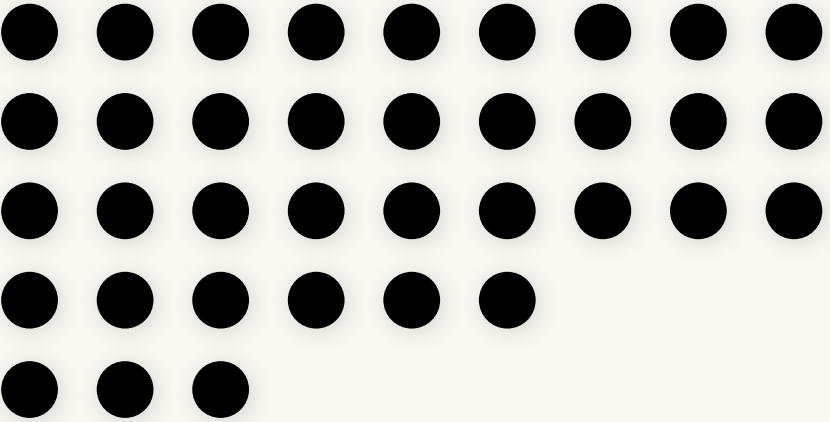
ISBN tištěné verze 978-80-88362-08-1

ISBN e-knihy 978-80-88362-09-8 (pdf)

ISBN e-knihy 978-80-88362-10-4 (epub)

ISBN e-knihy 978-80-88362-11-1 (mobi)

Věnováno
Mečislavu Borákovi

*Nikdo to neřekl, nenapsal, nekonstatoval –
a přece tomu tak je:
kopaničář byl neznámým, tichým,
nepatetickým hrdinou partyzánské války.*

Ladislav Mňačko:
Smrt si říká Engelchen

Prolog

1941

Tatínek přichází ze šichty a neusmívá se tak, jako se donedávna usmíval.

Dvouletý Brunek neví nic o starostech dospělých, ale tolik už vnímat dokáže, aby pochopil, že něco je jinak než dřív. Zpočátku se polekal, že je to jeho vina, a proto se snaží být hodný, tichý. Umýt si před jídlem ruce bez vyzvání a při modlitbě nesahat nedočkavě na lžiči. Nenosit domů bláto na botách. Sedět celý den poslušně v brázdě a nikam neodbíhat, zatímco dospělí vykopávají brambory.

Jenomže nic z toho nezabírá.

Maminka má stále divný výraz v očích a tatínek mluví pořád míň.

Dneska ze sebe po příchodu z roboty vysoukal jedinou větu: „Chlapi na šachtě říkali, že je lepší, abych nepodepsal.“

Maminka jenom stiskla rty do čárky, povzdechla si a malinko pokývla hlavou.

Pak už neřekl nikdo nic, až modlitbu před jídlem.

Teď maminka stojí u mycího a uklízí po večeři.

Tatínek sedí u kamen, hledí do ohně, který probleskuje škvírou mezi dvířky, a skoro by se mohlo zdát, jako by v místnosti vůbec nebyl.

Teprve po drahné době vstane, nadechne se a řekne jediné slovo: „Nepodepíšu.“

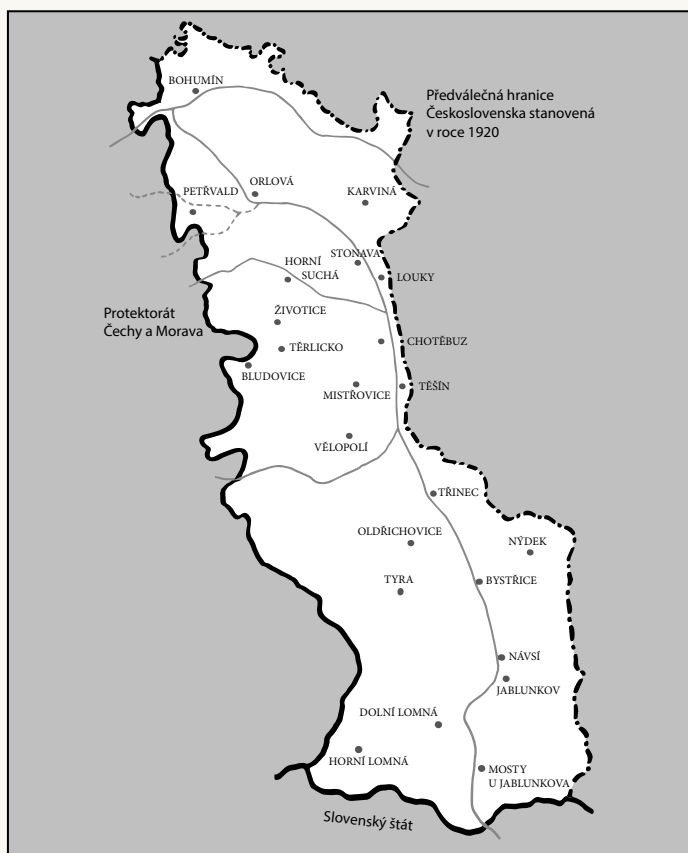
Fenomén volkslisty, tedy Německého národního soupisu, je temná linka provázející průběh druhé světové války na Těšínsku. Významnou měrou ovlivnil také poválečné uspořádání, jeho dozvuky byly patrné ještě mnoho let po osvobození. Občas se projeví dodnes. O co šlo?

K ozřejmění souvislostí je nezbytné vrátit se do října 1938, kdy po podpisu mnichovské dohody dochází nejen k obsazení Sudet (což je všeobecně známo), ale zároveň k záboru Těšínského Slezska (což je ve zbytku České republiky známo povážlivě méně)¹. Území se stalo součástí Polska a během několika měsíců z něj bylo deportováno

1 Proces stanovování státní hranice mezi Československem a Polskem po rozpadu Rakouska-Uherska trval téměř dva roky a po celou dobu ho provázela nevěle ke kompromisu a dohodě. Zatímco československá vláda trvala na dodržení historické hranice zemí Koruny české, polská strana argumentovala převažujícím polským obyvatelstvem a jeho právem na sebeurčení. Po tzv. sedmidenní válce a neúspěšném pokusu o uspořádání plebiscitu, při němž se situace vyhrotila až ke stavu blízkému občanské válce, byl spor v červenci 1920 ukončen rozhodnutím Konference velvyslanců.

přes třicet tisíc obyvatel české národnosti a také Poláků, kteří byli označeni za „čechofily“. Odsun probíhal velmi dramaticky a při jeho realizaci se nejednou projevil pocit polské křivdy z toho, jak byla v roce 1920 (tedy po rozpadu Rakouska-Uherska) stanovena hranice mezi vzniklými národnostními státy, a z následné vlny čechizace.

Od října 1938 se tudíž Těšínsko stává součástí Polska a po zahájení druhé světové války, tedy po 1. 9. 1939, je Němci coby součást dobytého území přičleňují k Říši, k vládnímu okresu Katovice.

Vzhledem k tomu se na tomto kousku nynější České republiky odvíjela druhá světová válka zcela odlišně než v protektorátu. Okupační teror měl mnoho podob: hned v úvodu nacisté zlikvidovali polské elity a vyhlásili stanné právo. Například bývalý karvinský starosta Waclaw Olszak byl už v prvním zářijovém týdnu zmlácen gestapem tak brutálně, že musel být převezen do nemocnice, a 11. 9. 1939 následkům četných zranění podlehl. Ředitel polského gymnázia v Orlové Piotr Feliks byl deportován do koncentračního tábora Auschwitz, kde zemřel v roce 1941. 18. 9. 1939 bylo v lesíku za karvinským dolem Barbora popraveno dvanáct mužů podle tzv. *sonderbehandlungu*, tedy výnosu umožňujícího likvidaci zadržené osoby bez soudního projednání, pouze na základě zjištění skutkové podstaty (tentýž postup byl uplatněn o dva měsíce později v Ruzyňských kasárnách v Praze, a to 17. 11. 1939 při popravě devíti představitelů studentských organizací po pohřbu Jana Opletala). Rozdíl v míře veřejné pozornosti, které se těmito dvěma událostem v současnosti dostává, je zarážející.

Vraťme se ale na Těšínsko na začátku druhé světové války. Rostoucí tlak na přijetí volkslisty byl součástí největší germanizační akce v celé Evropě. Na předmětném území byly zřizovány přesídlovací tábory, do nichž směřovaly tisíce lidí německé národnosti z Volyně, Bukoviny a Besarábie. Ti měli obsadit domky a polnosti uvolněné původním, tj. neněmeckým obyvatelstvem.

Nejjednodušší by samozřejmě bylo odsunout původní obyvatelstvo do pracovních nebo koncentračních táborů, případně ho vyvraždit, jako se to dělo ve východnějších částech Evropy. To však naráželo na podstatný problém: významná část lidí na Těšínsku představovala kvalifikovanou pracovní sílu v dolech a hutích, bez níž se říšské válečné hospodářství nemohlo obejít.

Z tohoto důvodu se Němci rozhodli nabídnout lidem zdánlivě lákavou možnost: přihlásit se k německé národnosti. Zprvu se domnívali, že místní tuto nabídku přivítají a s radostí využijí – ovšem tento předpoklad se ani zdaleka nenaplnil. Zájem o volkslistu byl velmi vlažný, a to nejen kvůli národnostnímu citění (které bylo na Těšínsku s ohledem na události předešlých dvou dekad velmi zjitřené), ale také kvůli povinnosti narukovat do wehrmachtu (která z přijetí vyplývala).

Nepomohly ani lepší potravinové lístky, šatenky a řada dalších výhod, kterých mohli volkslistaři požívat. A tak okupační moc přitvrdila. Už samotné přihlášení k české a zejména k polské národnosti začalo být považováno za akt proti Říši. Začal mohutný nátlak a všudypřítomné represe.

Zvláštní zákon z prosince 1941 postavil místní Poláky (tedy ty, kteří si zachovali polskou národnost a odmítli volkslistu) téměř na roveň Židům, čemuž odpovídala i míra uvalených restrikcí a nařízení. Lidem bylo zakázáno užívat mateřskou řeč na veřejném prostranství, měli omezený vstup do hromadných dopravních

prostředků, byli přeřazováni na horší pracovní pozice a na jejich mzdu byla uvalena dodatková patnáctiprocentní daň (říkalo se jí daň z porážky).

Setrvalým odmítačům byl bez náhrady vyvlastňován majetek a byli deportováni do speciálně zřízených přesídlovacích táborů zvaných polenlágry nebo nasazováni na nucené práce. A ti nejvzpornější končili na šibenicích: popravky byly vykonávány veřejně. Kdo neměl volkslistu, byl mnohdy nucen věšení přihlížet². Kdo se bez řádné omluvy nedostavil, měl problém. I pouhá neúčast na popravě mohla být v krajním případě považována za nepřátelský akt proti Říši.

Obec Životice byla součástí zabraného území. Od roku 1932 zde starostoval Henryk Mokrosz, majitel proslulého hostince, jehož průčelí zdobila velká malba jelena. V „horní hospodě“, jak se podniku přezdívalo, se odehrávala divadelní představení, spolkové schůze, karbanické sešlosti, turnaje v kuželkách, bály, dětské besídky. Nebylo to však pouze centrum společenského života

2 O nucené účasti na popravách se zmiňuje kronikář obce Petřvald: „Den před popravou byla přivezena šibenice a místní četníci roznesli všem Polákům v obci úřední vyzvání, aby se v 10:30 hlásili i s dětmi staršími čtrnácti let na obecním úřadě.“ Dále vypráví Rudolf Popiolek, jeden z předvolaných: „Shromáždilo se nás tam asi dvě stě. Nařídili nám, abychom šli k tramvajové zastávce u dolu Hedvika, kde se poprava konala. Kolem šibenice s pěti oprátkami stál kordon příslušníků SS se služebními psy.“ Toho dne, tedy 19. 9. 1944, bylo oběšeno pět mužů; podle svědků přihlíželo přibližně pět set lidí. Popravu byli nuceni vykonat vězni z Osvětimi, kam také byly ostatky popravených později odpoledne odvezeny.

pro široké okolí, ale také oblíbená zastávka formanů, poněvadž příčinlivý hostinský nechal pro jejich povozy vybudovat u silnice prostorné stání.

Henryk Mokrosz byl zkrátka muž s maximálně vyvinutým smyslem pro kšeft.

A také to byl muž velmi autoritativně založený a výsostně pragmatický – v historické paměti Životických se dochovala vzpomínka na to, že vyvěsil polskou vlajku už pár dní před polským zábořem. Zatímco v politických kuloárech ještě stále probíhala vášnivá jednání, starosta Životic měl jasno.

Nikdy se už nedozvíme, jestli tento čin zapříčinil brilantně přesný odhad situace, nebo jakýsi druh vizionářství. Druhou zmíněnou možností by mohla podpořit zajímavá skutečnost, že za první Republiky československé byla z jeho příkazu obecní kronika psána polsky. Životice, takový malý ostrůvek vzdoru.

Mokroszův podpis pod zápisy z jednání obecního zastupitelstva vždy dominuje, vždy je největší. Občas se některý z radních pokusil starostovi v tomto ohledu konkurovat, ale i na to našel Mokrosz zbraň: začal se podepisovat jako poslední. Aby měl jistotu. Aby bylo všem jasné, kdo je tady nejdůležitější. Úsměvný detail, který ale může vnímavému pozorovateli ledacos napovědět o starostově osobnostním uspořádání.

Obdivuhodnou připravenost a nezdolnou flexibilitu neztratil ani s nástupem německé okupace – na hospodě s jelenem visela nacistická vlajka hned zrána 1. 9. 1939,

kdy Německo vstoupilo na polské území. A jen co hákový kříž zavlál na průčelí, začal se *Herr Bürgermeister* podepisovat Heinrich Mokrosch a stále častěji i v běžných rozmluvách užíval němčinu.

„*Taki szkopyrtok!*“ říkali místní ve slezském nářečí. Kdyby totéž vyjadřovali česky, označili by starostu za převlékače kabátů. Kam vítr, tam plášť. Toto umění ovládal Henryk Mokrosz a Heinrich Mokrosch dokonale. Prospěchářství a konformita v jeho osobě vytvořily dokonalou symbiózu.

Kdo jde na ruku vládnoucí moci, tomu je vládnoucí moc nakloněna.

Toto základní pravidlo platí za každého režimu, říkal si Heinrich Mokrosch, a podle toho začal ve starostovském úřadu konat.

Obyvatelé Životic měli poznat jeho novou tvář.

1942

„Postarám se o to, abys už nespal ve své posteli!“ procedí Heinrich Mokrosch mezi zuby a z přimhouřených očí mu číší zášť. Možná i špetka pobavení, pohrdání. Neproněsl tuto větu poprvé, v uplynulých měsících se pro něj stala náhražkou pozdravu, kdykoli svého vrstevníka potká.

Karol Wajner se stáhne a nic nenamítá. Ví, že by to bylo zbytečné, a nechce Mokrosche zbytečně dráždit. Co kdyby svou výhrůžku splnil? Co by pak bylo s jeho rodinou? Kdo by se o ně postaral?

Se starostou se znají už čtyři desetiletí, ze školy. Dělí je od sebe pouhé dva roky. A propast ve smýšlení, chování, životním směřování. Počátek jejich neurovaného vztahu poznamenaly drobné projevy školní šikany, záštiplné pohrdání. Karol v patnácti letech nastoupil na šachtu Barbora, Henryk v květnu 1917 koupil od rodičů své nastávající hostinec v centru obce.

Zatímco Henrykovi kšefty jenom kvetly a stal se nejvýznamnější osobností vesnice, Karol celá desetiletí rubal uhlí a vedl tichý, skromný, rodinný život. Když mu nedávno při odchodu do penze vyměřili důchod, dostal pouhých šestnáct říšských marek, ze kterých šestičlenná rodina vyžít nemůže. Ještě že mají hospodářství a kravku. Každé ráno sice musí odnést povinnou dávku mléka do sběrny, ale pořád je to lepší, než kdyby neměli nic.

S nouzí by se ještě člověk nějak popasoval, kdyby nebylo těch dalších věcí.

Kdyby nebylo války.

Stále více lidí ve vesnici si bere volkslistu – dílem proto, že je k tomu vehementně přemluvil Mokrosch, dílem proto, že se jim pak v mnoha ohledech snáze žije.

No jo, ale zároveň to má jeden velký háček. Chlapi, na které se vztahuje vojenská povinnost, musí okamžitě narukovat do wehrmachtu. Ve tvářích jejich manželek a matek je dobře znát, jak se strachují o své blízké tam kdesi na frontě. Jak se bojí, když jim u branky zastaví pošťačka, protože zrovna dneska může nastat obávaný den, kdy jim doručí dopis s úředním oznámením, že ten jejich padl ve službě Vůdci.

A ještě k tomu se ti, co si ponechali českou nebo polskou národnost, na volkslistaře koukají přes prsty. Jako na zrádce.

Strašná doba. Člověk vůbec neví, jak se má rozhodnout. Co je menší zlo.

Karol si už od Mokrosche hodněkrát vyslechl zlostný apel, aby konečně vzal rozum do hrsti a podepsal. Zpočátku, než se věci takhle rozběhly, se chtěl prostě jenom přidržet své národnosti, kterou převzal po předcích. Později se hlavním důvodem jeho odmítavého postoje vůči volkslistě staly myšlenky na nejstaršího syna Viléma, kterého on ani jeho žena Magdalena nechtěli spatřit v německé uniformě.

Jenomže nedávno byl Vilém poslán na nucené práce do Německa. Už od něj přišel lístek, velmi stručný, ale přece jenom dokazující, že je naživu. Na poštovním razítku stálo Leipzig, Lipsko.

Vilémovým odvedením na nucené práce hlavní argument proti volkslistě zmizel. Karol Wajner, na kterého se už vojenská povinnost nevztahovala, se rozhodl v zájmu rodiny podepsat. Budou dostávat lístky na více jídla a ošacení. Nebude jim hrozit, že je kdosi vyžene z domu a nastěhuje do jejich domku jakési přivandrovalce bůhvíodkud. A oni sami že neskončí v polenlágru, v Auschwitzu nebo v nějakém jiném koncentračním táboře, jako se to stalo tolika lidem v kraji. Karol takových příběhů vyslechl na šachtě bezpočet.

A tak podepsal.

Jenomže Mokroschových výhrůžek se stejně nezbažil. I teď mu ten lotr potměšile říká: „Postarám se, abys už nespál ve svojí posteli!“

Vypadá, že se u toho dokonce baví.

Karol Wajner se nahrbí a vrací se od sběrný mléka zpátky domů.

V hospodářství má spoustu práce. O to víc, že nejsilnější ruce z rodiny se teď musí činit kdesi v Lipsku.

Bůh ať při tobě stojí, Viléme.

I při nás.

Karol Wajner nebyl zdaleka jediný, kdo čelil tvrdému, mnohdy až agresivnímu tlaku na přijetí volkslisty. Na jeho osobní situaci se projevila i zášť, kterou vůči němu z nikdy nevyřčeného důvodu choval starosta Mokrosch, ale podobné věty si vyslechla většina obyvatel Životic.

Nebylo to poprvé, kdy se Mokrosch postavil proti občanům obce, kteří nevyhovovali étosu doby. Podobný postoj – i když ne v takto vyhrocené, nesmiřitelné podobě – projevil už krátce po polském záboru. V zápisu z jednání obecního zastupitelstva ze dne 23. 10. 1938 se objevuje ještě poměrně vágní vyjádření „vůle spolupracovat s milovanou Polskou republikou“, v závěru téhož jsou schváleny náklady na pořízení obecních razítek s polskou orlicí. (Pro pozdější události se může jevit významným, že na tomto zasedání byl ze seznamu radních vyškrtnut Franciszek Pawlas.)

6. 11. 1938, tedy o dva týdny později, už zastupitelé přistupují k radikálnějším krokům. V zápisu se hovoří o „nutnosti stanovit postup vůči lidem, kteří v časech české vlády vystupovali proti polské národnosti“. Mnohé

napovídá také jednací bod, v němž figuruje „správa majetku převzatého z české školy“. Na rozdíl od mnoha jiných míst na Těšínsku však v Životicích nedošlo při vyhánění Čechů k žádným zjevným násilnostem – ty nejméně pohodlné osoby dokázal starosta vystrnadit pouhými slovy nebo ostrakizací, jako například rodinu Burkovičovu nebo ředitele zrušené české školy.

Útočnou rétoriku zdokonalil Heinrich Mokrosch za německé okupace. Věren své neobyčejné schopnosti přimknout se k vládnoucímu režimu začal ve své hospodě hostit nacistické pohlaváry z celého okresu. Těžko říct, jestli se chtěl svým novým německy hovořícím kunčaf-tům zavděčit, nebo jestli na něj při občasných pijatkách činili nátlak (a pokud ano, nepochybně se při tom argumentačně opírali o Himmlerovo nařízení z února 1942, v němž je v souvislosti s odbouráním nežádoucně vlašného přístupu k volkslistě zmiňováno gestapo a koncentrační tábory).

Připusťme však také možnost, že v pozadí Mokroschova pragmatismu mohl stát i dobrý úmysl. Možná se s ohledem na svůj hodnotový systém skutečně domníval, že činí dobře – tedy že Životicím bude ku prospěchu, když se stanou vzornou obcí s co největším počtem volkslistařů. Třeba dokonce doufal, že tím vesnici zajistí klid a pár drobných privilegií.

Ať už tím důvodem bylo cokoli, Mokrosch se svého úkolu zhostil opravdu svědomitě. Na jeho naléhání nebo v důsledku výhrůžek přijaly volkslistu téměř tři čtvrtiny

obyvatel obce. Z respektovaného starosty se stal postrach vesnice. Sousedy začal zdravit německy; osobně apeloval, aby přispěli na Zimní pomoc (Winterhilfe). Jeho občasné návštěvy v domácnostech těch, kteří ještě nepodepsali a drželi si polskou nebo českou národnost, byly stejně obávané jako časté. (Navzdory dosaženým výsledkům měl totiž Mokrosch ještě stále co dohánět: v okupačním okrese Těšín byla volkslista udělena téměř devadesáti procentům obyvatelstva.)

Coby starosta měl tedy spoustu starostí se vzpurnými obyvateli obce, zato živnost Heinrichu Mokroschovi jenom kvetla: v oficiálním dokumentu nahlásil úřadům meziroční nárůst množství vyčepovaného piva z 38 na 51 hektolitřů, tedy o 34 procent.

Německy hovořící hosté se pozvolna stávali štamgasty.

Mokrosch se pozvolna stával významnou lokální personou.

Zatím však vůbec nikdo netušil, že tohle všechno je pořád jenom začátek.

1943

Friedrich Sattler, velitel stanice německého četnictva v Dolních Bludovicích, pečlivě títne cigaretu o tepané zábradlí a teprve pak hodí nedopalek dolů. Není pitomec, za jakého ho někteří mají. Na tohle si dává pozor, vždyť má pod balkonem benzinovou stanicí. Už si na ten smrad zvykl. Čtyři měsíce jsou dlouhá doba. To si člověk zvykne na ledacos.

Ani se už nedokáže dopočítat, kolikátá služebna to pro něj vlastně je. Po první válce nastoupil k prvorepublikovému četnictvu, to byl ještě mladé ucho. Postupně získával ostruhy a při první příležitosti přestoupil k německým pořádkovým silám. Domníval se, že je to nový začátek, start úspěšné kariéry.

Tak si to tehdy maloval, ale teď je situace zcela jiná.

S Němci to začíná jít z kopce; bitvu u Stalingradu prohráli necelé dva měsíce před jeho převelením. Nahlas se to říkat nesmí, ale naděje na vítězství chřadne s každým dnem.

Pořád by se ještě dala získat frčka nebo dvě, ne že ne. Ale na tom by se muselo začít pracovat hned teď, sofort. Jenomže jak, v téhle ospalé díře?

Jak se má za takových podmínek prosadit?

Padesátka na krku a on trčí v malé vesnici na Těšínsku!

Když ho sem na jaře převeleli, předsevzal si, že tentokrát už to bude napořád. Že namísto stálého stěhování zkusí konečně setrvat, protože tak se dá lépe dosáhnout služebního postupu. Po dlouhých letech, kdy se bez viditelnějšího úspěchu akorát trmácel ze štace na štaci, se už cítí jako obyčejná figurka, zaměnitelný pěšák, kolem kterého události jenom plynou.

Zpočátku mu připadalo, že se ocitl v místě jako stvořeném pro tento plán. Trvalo totiž jen pár dnů, než zjistil, že v Životicích, které spadají do jeho okrsku, se pravidelně scházejí místní nacistické špičky. Občas prý dokonce i z Ostravy nebo z Těšína někdo přijede! Ne že by tady měli služebnu, na to jsou Životice příliš malé, dokonce i amtskomisariát³ zřídili jenom v Bludovicích. Kdeže služba – chlastat sem jezdí! Do horní hospody s jelenem. Nechají se hostit a zároveň využijí toho, že tady na ně není vidět. Chytré, moc chytré. A dobré pro všechny. I pro Mokrosche, to je jasné.

Ja ja, takhle se na to musí: dostat se k významným lidem, navázat s nimi kontakt, trochu se zavděčit

3 Místní úřad, podle velikosti buď obecní, nebo městský.

a trochu polichotit, získat si jejich přízeň. Toto umění ovládá zdejší starosta Mokrosch přímo bravurně.

Vůbec je to chlap, který umí držet věci pevně v rukách, ať už se týkají politiky, kšeftu, prosazování volkslisty, prostě všeho. Zdá se, že je součástí pašeráckého řetězce z protektorátu, ale nad tím se dá přimhouřit četnické oko (a navíc by bylo nerozumné proti tomu něco podnikat, protože pašůnkem jsou pak pohoštění místní vysoce postavení nacisté). Lidi před Mokroschem mají respekt, tak to má být.

Taky Friedrich Sattler si celý život přeje, aby si ho ostatní vážili a uznávali ho. Jenomže ono to pořád nějak nejde, i když pro dosažení tohoto cíle udělal naprosto všechno.

Nechal si narůst führerovský knír. Pořídil si černou dogu, kterou krmí jenom syrovým masem. A už nedělá tu naivní chybu jako v začátku – že by se při obchůzce vybavoval s lidmi. Teď prochází rajonem s vážnou tváří a zpod nakrčeného obočí pozorně sleduje dění.

Tedy, ne že by tady bylo co sledovat. Všichni chlapi robí buď v hospodářství, nebo na šachtě. Ženské jsou zaměnitelné, o těch darmo mluvit; většina z nich umí německy říct akorát Guten Tag. Jsou to takové prosté vesnické baby, o čem s nima vykládat.

I když... našla by se jedna výjimka. Ta mladá Warcovová. Marie, tedy Maňka, jak jí doma říkají. Ta je jiná než ostatní. Má šmrnc a jiskru, jako by sem ani nepatřila. Škoda že je vdaná a má malé děcko. To je jistě

zádrhel, ale možná by se s tím dalo něco udělat. Třeba se najde nějaký způsob, jak se k ní přiblížit, získat si její pozornost a pak snad i přízeň.

Ze všeho nejdříve bude dobré si pořádně proklepnout celou rodinu.

A začít u toho jejího chlapa, třeba na něho cosi najde.

Zkusil se zeptat Heinricha Mokrosche, protože starosta přece ví všechno o všech, ale ten ho odbyl: „O Warcopovi vím akorát to, že mi namaloval jelena na hospodu. Jinak mě nezajímá. Vy nevíte, Herr Wachtmeister, že ten chlap ani není ze Životic?“

Pohrdavá odpověď byla pro Sattlera definitivním potvrzením, že se mu nepodařilo zařadit mezi životickou smetánku. Nepřijali ho; pohrdají jím.

Ať je po jejich.

Však on už se bude umět zařídit po svém; má z titulu své funkce dost způsobů, jak si Warcopa proklepnout.

Sattler přejde z balkonu do své úřadovny. Vytáhne ze skříňky lahev kvitu a pořádně si přihne rovnou z ní. Štípe v krku, je to laciný dryák, ale to mu nevádí. Vždyť ze všech dobrých věcí na světě už mu zbyl akorát ten chlast.

Ani domů se mu nechce. Podařilo se mu sice získat arizovaný prvorepublikový dům, ale co z toho, když tam na něj čeká jeho protivná stárnoucí manželka? Všechno mu pije krev, všechno!

A tak si ještě jednou pro jistotu zavdá kořalky a vykročí k domovu.

Jestli bude stará zase pyskovat, dá jí přes hubu. To ji vždycky umlčí.

Četnický strážmistr Friedrich (v pramenech častěji uváděn jako Fritz) Sattler je poměrně záhadnou figurou, přestože v životických událostech sehrál dosti významnou roli. Víme o něm velmi málo: narodil se 11. 12. 1894 v Plané. Do roku 1938 byl československý státní občan, pak přijal občanství německé. Sloužil na různých četnických stanicích; do Dolních Bludovic přišel na jaře roku 1943.

Z vyprávění obyvatel Životic vystupuje jako osobnost velmi rozporuplná: zpočátku byl „takový obyčejný chlap, spíše nenápadný, co třeba i pár slov prohodil“, postupně se však v jeho chování začala projevovat popudlivost, vzrůstající agresivita a alkoholismus.

Tehdejší děti, tedy pamětníci narození ve třicátých letech, si na něj dodnes nesou totožnou vzpomínku: ze Sattlera šel strach. Když ho viděly přicházet, raději se okamžitě dávaly na útěk – domů, do lesa, kamkoli, hlavně aby se s ním nemusely potkat tváří v tvář. Když se jim úprk nepodařil, musely přestát, že se na ně zlostně mračil, občas utrousil nevlídné slovo. A ta jeho černá doga! Vodil ji na koženém řemenu a měl ji vycvičenou tak, aby se vzpouzela a vrčela, když se s někým na chvíli zastavil.

Dost na to, aby se ze strážmistra Sattlera stal pro děti učiněný postrach.

Dospělí – až na pár výjimek, o kterých bude řeč později – pro něj měli spíše pohrdání.

Z dalších svědectví, dokumentů a dostupné literatury si můžeme vyskládat obraz člověka, u nějž ambice vysoce převažovaly nad schopnostmi. Velitelem stanice německého četnictva v Dolních Bludovicích se stal krátce po prohrané bitvě u Stalingradu – a zjevně patřil k těm, kteří neupadli do letargie. Právě naopak. U Sattlera se dá s postupujícími měsíci bludovické služby vyzorovat narůstající činorodost, služební aktivita, téměř horlivá přičinlivost.

Do jisté míry se na tom mohl podílet jeho neutěšený osobní život. Byl sice ženatý, ale o své manželce se vůbec nezmiňoval; zato bylo veřejným tajemstvím, že ji bije. Velmi se chtěl stát součástí místních elit, tedy kumpánem při nacistických pijatykách v hostinci Heinricha Mokrosche. Snad v tom spatřoval cestu k povýšení, snad to považoval za otázku cti. Mokrosch se však k němu stavěl přezíravě a i to nepochybně přispělo k Sattlerově narůstající frustraci.

Během podzimu 1943 napřel svou pozornost jiným směrem. Právě tehdy si rodina Warcopova začala všímat hlídek, které stály na kraji lesa za jejich domem. Sotva pro to nalézali důvod – žili naprosto spořádaným, klidným životem. Teodor se nijak politicky neangažoval; jedinou výjimku v tomto směru představovaly občasné návštěvy

bratrance Józefa Waclawika, při kterých prodiskutovali ledacos. Nepříjemný pocit pramenící z četnických hlídek nakonec přiměl Teodora k žádosti, aby už k nim bratranec nechodil – domníval se, že právě jeho přítomnost mohla být příčinou, proč Sattlerovi muži věnují domu Warcopových tak velkou pozornost. Třeba se Józef k něčemu připlétl, koneckonců protiněmecké řeči vedl v jednom kuse. Za války člověk neví, čím si zadělá na potíže.

Bratranec chodit přestal, ale hlídky stály u lesa dál.

A tak se Teodor rozhodl, že se jimi přestane zabývat. Nic špatného přece neudělal, nemá důvod se bát. Upnul se k práci; jako zdatný řemeslník dostával zakázek víc než dost. A koneckonců měl pádný důvod pořádně vydělávat: před Vánocemi mu manželka Marie oznámila, že čekají druhé dítě.

Přibližně ve stejné době se Maňka Warcopová poprvé svěřila sousedce a blízké přítelkyni Aurelii Kotulové, že k nim domů Sattler chodí téměř denně, a když není Dorrek doma, vede směrem k ní divné řeči. Jako by se jí neohrabaně dvořil.

„Dávej si na něho pozor,“ řekla Aurelie. „Bůhvíčího je ten chlap schopný.“